

Alvorlig syk i fem år

Maria (18) tok HPV-vaksinen som 12-åring

FAKTA HPV-VAKSINE
 HPV-vaksine anbefales av helsemyndighetene til jenter og unge kvinner for å forebygge livmorhalskreft, brønneitt og HPV-relaterte sykdommer. Det er en del av det norske barnevaksinasjonsprogrammet. Siden 2009 har jenter på 7. klasse fått vaksinen. Det finnes ulike HPV-vaksiner, laget av ulike produsenter. De to mest kjente, er Gardasil og Cervarix. I Norge brukes Gardasil.

AV JOURNALISTEN STOLAN, KARI AARSTAD, ÅASE OG TORE KRISTIANSEN (VG)

MYSEN (VG) 12 år gammel tok Maria Lysaker Wenersberg (18) HPV-vaksinen på skolen. I april fikk hun diagnosen POTS, som kan være en svært alvorlig bivirkning.

Det eneste av tidens or 12-åring fra Mysen oppsettigende. I perioder beretter hun drøglig. Hun har misjon fra viktige år av ungdomstiden sin og har nemlig ikke vært på skolen de siste fire og et halvt år.

Den tidligere idrettsjenta, som spiller håndball, faktisk, og trener på seniervestere, må trolig i rullestol fra sønn og søster i livet.

På hendene står et deilig smørbrød, som mamma Rita Lysaker har smurt. Maria spiser igjen ting. Hun får knulla av det smittet. Av sønn og av søster.

– Ikke vaksinemotstander
 Hun stiller oss med konsentrasjon.

Men det eneste er bevisstheten. Jeg kan ikke røse meg fra å sitte til minde stilling, da beretter jeg. Pulsen går opp fra 50 til 130 på et blunk. Jeg knytter oss til at det kommer. Det begynner med å kaste, og så blir det hjerne, forteller 18-åringen.

Na gjennomgår alvorlige sykdomstilstander som betennelse i hjernen, i USA og Asia, grundig av australe legemiddelmyndigheter i en stor studie grunn-

Sremseleoppdrag som viste manglende dømmekraft eller relevant helsejournalistikk? Faksimile av VGs oppslag 21. september om om HPV-vaksinen

– Klassisk VG-artikkel om HPV

Forskningsjournalister reagerte sterkt på Marias historie.

[Lene Johansen](#)

Publisert:

28. september 2015 kl. 12:58

Oppdatert:

28. september 2015 kl. 18:34

VGs forside med tittelen «Har HPV-vaksinen skylden for Marias sykdom?» skapte storm sist uke. Kritikerne mener at VG gikk for langt i å skape en kobling mellom HPV-vaksinen og tenåringsjentas sykdom. De mener det ikke finnes vitenskapelig grunnlag for en slik sammenheng, samtidig som få journalister nok ville takket nei til en så effektiv forside.

Forskningsjournalistenes lesning

Raseri mot at VG kunne være så uansvarlig var den vanligste reaksjonen på sosiale

medier. En som gikk hardt ut er journalist og styremedlem i Norsk forening for forskningsjournalister (NFFJ), **Atle Abelsen**. Han postet et bilde av oppslaget på foreningens Facebook-side og kalte det et skremseoppdrag som viste manglende dømmekraft.

–Jeg synes den var altfor hardtslående, sier Abelsen.

– Jeg hadde to umiddelbare reaksjoner. Den appellerer til den menneskelige trangen til å beskytte, til farsfølelsen min. Det var nok den reaksjonen VG ønsket å fremprovosere. Men fordi jeg kjenner bakgrunnen i vaksinedebatten, ble jeg også forbannet fordi VG tok i bruk et så sterkt virkemiddel og gir et så feil signal. Hadde dette vært for noen år siden, før jeg kunne mer om vaksiner, så ville jeg tenkt at denne vaksinen bør nok datteren min få stå over.

[Les nettversjonen av VGs sak her](#)

Professor i journalistikk på Høyskolen i Oslo og Akershus, **Harald Hornmoen**, deler Abelsens oppfatning av at VG tok i litt hardt denne gangen. Han peker

Dette er en klassisk VG-artikkel

på at VG insinuerer en sammenheng mellom sykdommen og myndighetenes anbefaling om å ta vaksinen på svært synlige punkter i artikkelen, inkludert forsiden, ingressen og faktaboksen.

– Dette er en klassisk VG-artikkel om «den lille kvinnen» som lider urett fordi noen i det offentlige har gjort noe galt eller ikke gjort jobben sin ordentlig, sier Hornmoen. Basert på granskningen som omtales i artikkelen er det imidlertid ikke grunnlag for å insinuere en slik sammenheng, mener han.

Han sier at VG-artikkelen er skrevet slik at vi tar parti mot myndighetene og for den unge kvinnen. Offeret lider, det offentlige fremstilles som en aktør som motarbeider at hun skal bli frisk. De har ikke opplyst om farene ved vaksinen.

Oppdager en mulig sammenheng

Saken blir fremstilt slik at det er VGs dekning som gjør at den unge kvinnen og moren hennes oppdager en mulig sammenheng mellom POTS og HPV-vaksinen. Den danske legen **Jesper Mehlsen** fremstår med større omsorg og integritet enn norske leger.

Hornmoen mener at det ikke er uvanlig at det er stor forskjell mellom måten journalisten har presentert saken og hvordan desken velger å presentere saken. Abelsen deler Hornmoens oppfatning om at reportasjen i seg selv ikke er veldig problematisk, men at det var presentasjonen som ble feil i denne sammenhengen.

Jeg ville gitt høyrearmen min for å lage en sånn forside på et faglig grunnlag

– Den dagen man kan påvise en faktisk sammenheng mellom HPV-vaksinen og en alvorlig bivirkning, så kan du bruke den forsiden, men ikke når det bare er en spekulasjon, sier Abelsen.

– Det var en fabelaktig forside. Jeg ville gitt høyrearmen min for å lage en sånn forside på et faglig grunnlag. Nå er det imidlertid slik at risikoen for sykdom og dødsfall når man ikke tar vaksinen er veldig mye større enn en eventuell risiko ved å ta vaksinen.

VGs sjefredaktør, **Torry Pedersen** er uenig i Hornmoens påstand om at avisa insinuerer en sammenheng:

– VG insinuerer ingen ting, sier han via e-post.

– Vi lar en mor som har hatt en alvorlig syk datter i mer enn fire år stille det spørsmålet europeiske helsemyndigheter nå etter innspill fra danske helsemyndigheter skal søke å finne svar på: Finnes det en sammenheng mellom vaksinen og den alvorlige sykdommen den unge piken har fått? Både VG og moren understreker i artikkelen at en slik sammenheng ikke er påvist.

Nedgang i vaksinedekning

Siden vaksinen første gang ble godkjent i 2006 har 190 millioner doser blitt distribuert til 72 millioner jenter. Tilsynsmyndigheter rundt i verden har så langt ikke klart å påvise noen årsakssammenheng mellom alvorlige eller langsiktige bivirkninger og HPV-vaksinen. Blogger og forfatter **Gunnar Tjomlid** sier at dekkningen av Mehlsens bekymring i danske medier har ført til 10 prosent nedgang i vaksineringen. Tjomlid mener at denne forsiden kan føre til 20 ekstra krefttilfeller i året når disse jentene som nå sier nei til vaksinen når alderen der livmorhalskreft vanligvis oppstår. En lignende effekt ble også observert i forbindelse med Wakefield-skandalen på slutten av 90-tallet.

I møtet med den påstanden understreker Pedersen, både i e-post til Journalisten og på Dagsnytt Atten, at avisen skriver i alle artikler at norske helsemyndigheter anbefaler vaksinen og at regelmessige celleprøver må tas.

– Egentlig burde dette vært en gladnyhet, sier Tjomlid.

Egentlig burde dette vært en gladnyhet

– Vi har nå gitt vaksinen til 160.000 jenter i Norge, og det er muligens én som er blitt syk. Dette er en ekstremt trygg vaksine.

Han skjønner godt de journalistiske grunnene for å få frem de menneskelige aspektene ved slike saker, men mener at avisen burde være bevisst på ansvaret når den lager en fremstilling som er helt feil.

– Hvor er forsiden med de 50 foreldrene som har mistet datteren sin til livmorhalskreft, spør Tjomlid.

Joyce Apted er en barnesykepleier som forsker på HPV-vaksinen og foreldres beslutningsprosess ved University of Virginia. Hun sier POTS er veldig vanlig under puberteten, som er da HPV-vaksinen gis.

– Erfaringen er at folk drar sammenhengen mellom hva som skjedde med deres barn i ettertid. Folk trekker konklusjoner om sammenhenger uten at det ene har forårsaket det andre. Det er viktig å være nøyaktig og ikke å skremme folk med feilinformasjon, sier Apted.

Dr. **Amy Leader**, en kreftforsker på Sidney Kimmel Cancer Center ved Thomas Jefferson University i Philadelphia, er ikke overrasket over å høre at man forsøker å dra en sammenheng mellom POTS og HPV-vaksinen i Danmark. Tilsvarende dekning har dukket opp i Columbia, Brasil og Canada. Amerikanske medier har også tatt det opp ved flere anledninger. Bekymringen har blitt meldt til myndigheter i andre land, men man har ikke klart å påvise noen årsakssammenheng.

Den vanskelige koblingen

Leader understreker at HPV-vaksinen er en vaksine mot kreft.

Media har hengt seg opp i at HPV som seksuelt overførbart sykdom

– Det ser ut som om media har hengt seg opp i at HPV er en seksuelt overførbart sykdom når de skriver om vaksinen, sier Leader.

– Det hadde ikke vært like

kontroversielt om det ble fremstilt som en kreftvaksine. Dette er ikke bare noe vi ser i USA.

Overlege på Folkehelseinstituttets vaksineavdeling, **Margrethe Greve-Isdahl**, sier at sammenheng mellom sykdommen og seksuell aktivitet sannsynligvis bidrar til at det blir mer debatt rundt vaksinen også i Norge.

– Foreldre ønsker ikke å tenke at deres barn kan være i en risikogruppe, sier Greve-Isdahl.

Norske myndigheter har valgt å tilby vaksinen i barnevaksinasjonsprogrammet ved 12-årsalderen fordi det er et tidspunkt hvor immunsystemet responderer på vaksiner

på en svært effektiv måte, og fordi vaksinen har vist å ha betydelig bedre effekt når alle tre doser gis før seksualdebut. Greve-Isdahl sier at det er mange foreldre som kanskje synes det er for tidlig. De mener at deres barn ikke blir utsatt for smitte så tidlig.

– Problemet er bare at mor som oftest ikke får beskjed når barnet debutterer seksuelt. Når en jente har debutert seksuelt reduseres effekten av vaksinen fordi den ikke virker mot en smitte som allerede har funnet sted. Det gjør at temaet blir enda litt mer betent.

Frykt for ukjente bivirkninger

Joyce Apteds systematiske gjennomgang av forskningen på hva som gjør at foreldre velger å ikke gi barna sine HPV-vaksinen viser at frykt for ukjente bivirkninger er blant de tre viktigste grunnene. De to andre er at foreldre tenker at barna ikke er utsatt for smitten ennå og at de ønsker barnet selv skal ta avgjørelsen.

– Det generelle temaet er bekymring for ukjente bivirkninger, sier hun.

Det generelle temaet er bekymring for ukjente bivirkninger

– Det er noen som føler at vaksinen ikke har vært i bruk lenge nok. Når jeg spør de foreldrene hvor lenge er lenge nok, så kan de ikke gi meg et svar.

De fleste foreldrene som velger å ta vaksinen gjør det fordi det blir anbefalt av helsepersonalet. Hun har ikke klart å finne forskning som knytter noen alvorlige bivirkninger til vaksinen.

Alternative stemmer og falsk balanse

Medieforskeren **Susan Mello**, som er adjunkt på Northeastern University i Boston, er kritisk til måten journalister introduserer kritiske kilder i tilfeller hvor de vitenskapelige funnene er helt ukontroversielle, slik som VG gjorde forrige uke.

– Forskingen, inkludert min egen som nylig ble publisert i Risk Analysis, viser at foreldre er følsomme for mediedekning om barnas helserisikoer. Andre forskningsfunn viser at når journalister prøver å vise at det er to sider i saken, og bruker kilder som for eksempel hevder at det er en sammenheng mellom MMR-vaksinen og autisme, så reduserer det vissheten til foreldrene på tross av at det er bred enighet blant forskerne.

Den kraftfulle personlige fortellingen

VGs Torry Pedersen sier bakgrunnen for intervjuet er at avisen tidligere hadde laget to artikler om oppmerksomheten omkring mulige bivirkninger av HPV-vaksinen i Danmark og ellers i Europa.

– For en journalist er det naturlige spørsmålet da: Finnes det jenter med mulige bivirkninger her i landet? Og kan vi eventuelt fortelle deres historie, hvis den er interessant?

Såne personlige fortellinger påvirker folks beslutningsprosess

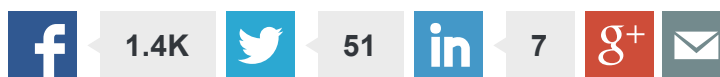
I samtaler med foreldre og pasienter om forbruk av helseinformasjon har Amy Leader erfart at personlige fortellinger som den VG brukte er svært overbevisende.

– Pasientene lytter til disse fortellingene og de husker dem. Såne personlige fortellinger påvirker folks beslutningsprosess. Avisene bruker dem fordi de snakker til vår menneskelige natur.

Greve-Isdahl er bekymret for at overskriften til VG skal skape usikkerhet, at noen pasienter takker nei og ender opp med kreft om noen tiår.

– Jeg tenker det er så utrolig lett å spre frykt, sier hun.

– Avisen har en viktig rolle. Det er ikke det at de ikke kunne påpeke hva som er galt med helsetjenesten, men på en måte sitter de med et ansvar de også dersom vaksinasjonsdekningen stuper etter slike fremstillinger. Forebyggende medisin er spesielt utfordrende fordi man må ta et aktivt valg om en behandling for noe som ikke har skjedd ennå.

Stikkord: [VG](#), [HPV](#), [HPV-vaksine](#), [mediedebatt](#), [Torry Pedersen](#)

LEDIGE STILLINGER:

KLASSEKAMPEN

Kulturjournalist

Søknadsfrist: **05.10.2015**